

Oplatek, Stanislav

[Gallo, Ján. Vyjadrovanie kategórie neurčitosti v ruštině a slovenčine]

Linguistica Brunensia. 2009, vol. 57, iss. 1-2, pp. 287-288

ISBN 978-80-210-4891-1

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/115100>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

nebo české *Sibrt* je přejetí z němčiny, z osobního jména *Siegbert* (Moldanová, D., *Naše příjmení*. Praha 2004, s. 168). Přes ojedinělá nedopatření tohoto typu je recenzovaná monografie Viktora Petroviče Šul'hače, výjimečná množstvím shromážděného a utříděného materiálu, cenným přínosem především pro slovanskou onomastiku. Je dobrým příkladem k následování a současně dává široký prostor pro další antroponymické výzkumy.

Příspěvek vznikl v rámci projektu grantu GA ČR 405/07/1092.

Pavla Valčáková
valcakova@iach.cz

Ján Gallo: Vyjadrovanie kategórie neurčitosti v ruštině a slovenčině. Univerzita Konštantína filozofa v Nitre, Prešov 2008, 186s. (ISBN 978-80-8094-320-2)

Univerzita Konštantína filozofa v Nitre, která si v českém prostředí získává jakožto univerzita zahraniční stále větší renomé, především na poli translatologie a tlumočnictví. Jedním z mladé generace pedagogů a nastupujících rusistů-teoretiků působících na této univerzitě je i PaedDr. Ján Gallo, PhD.

Recenzovaná publikace *Vyjadrovanie kategórie neurčitosti v ruštině a slovenčině* je jeho první monografií, avšak na první pohled je z ní patrna autorova precizní praktická znalost ruského jazyka a také mimořádná sečtělost. Autor se ve své knize snaží analyzovat způsoby vyjadřování sémantické kategorie neurčitosti v ruském jazyce, a to jak z pohledu čistě teoretického, gramatického, tak z pohledu translatologa; tedy jakým způsobem jsou vybraná ruská vyjádření neurčitosti reflektována v jazyce slovenském a okrajově jsou pro demonstraci použity i příklady z češtiny. Toto pojetí plně odpovídá záměru autora vytvořit publikaci pro širokou veřejnost, zejména studentskou.

Vyjádření neurčitosti autor chápe jako kategorii průřezovou, jež je v jazykové rovině reflektována různými způsoby – především a) lexikálním (neurčitými zájmeny), b) lexikálně-sémantickým (za pomoci obecných apelativ typu člověk, lidé, věc aj.), c) syntaktickým (souvislost kategorie neurčitosti s aktuálním větným členěním, slovosledem a přízvukem) a d) kontextově-sémanticky (věty s neurčitým nebo všeobecným podmětem, dvojčlenné věty s infinitivem ve funkci podmětu a jednočlenné infinitivní věty). Uvedenému členění způsobů vyjadřování kategorie neurčitosti formálně odpovídá také struktura publikace, kde každá kategorie je rozebírána v samostatné kapitole.

Pokud bychom se měli na publikaci podívat z hlediska vyváženosti obsahu a přístupu ke zkoumané látce, můžeme ji s plným vědomím označit za vyváženou, i když lze upozorovat jisté nuance, které jsou ovšem výsledkem použité (a s přihlédnutím k současným možnostem možná ne vždy úplně vhodné) metodiky. Každá kapitola je uvedena teoretickým osvětlením dané problematiky a historií bádání v oblasti dané lingvistické otázky a dále již následuje rozbor sebraného materiálu a vytvoření závěrů.

Z hlediska přístupu autora k látce kniha vesměs reflektuje starší literaturu a konzervativnější názory (což je patrné zejména v jednotlivých uvedeních do problematiky) a ideově vychází zejména z gramatik *Příruční mluvnice ruštiny* (Bauer – Mrázek – Žaža 1960), *Практическая грамматика русского языка для зарубежных преподавателей-русистов* (pod red. Н. А. Метс, 1985), *Синтаксис русского языка в сопоставлении со словацким* (Я. Светлик, 1979) a také *Skladba spisovné češtiny* (Grepl – Karlík, 1998).

Pokud bychom měli shrnout klady a zápory jednotlivých kapitol, musíme říci, že záporů lze v knize najít poměrně málo a jsou spíše formálního charakteru. V kapitole *Lexikální způsob vyjadrovania kategórie neurčitosti* hodnotíme pozitivně především přehlednost a výkladovou názornost podpořenou řadou příkladů i se slovenským ev. českým překladovým

ekvivalentem (bohatý dokumentační materiál je vůbec pro tuto publikaci velice příznačný a nelze jej hodnotit jinak než kladně). Názornost je podpořena shrnutím možností použití neurčitých zájmen v tabulce v závěru kapitoly. Pro tyto vlastnosti lze uvedenou kapitolu vřele doporučit i jako primární materiál pro výuku použití neurčitých zájmen v ruštině např. v rámci morfologie.

Zajímavým a přínosným se nám jeví také zpracování tématu syntaktického vyjadřování neurčitosti v ruštině, resp. vlivu úmyslu vyjádření neurčitosti mluvčím na aktuální větné členění, neboť podobná problematika, pokud je nám známo, zatím nebyla zpracována a výsledky uvedené kapitoly pro rusistiku lze tedy hodnotit jako jednoznačně inovativní.

Mile nás také překvapila ukázková citace zdrojů a kritické zhodnocení starších názorů, což autorovi umožňuje vyvodit vlastní závěry, dále velké množství dokladového lingvistického materiálu, bohatá pramenná základna a v neposlední řadě také obsah a resumé knihy v ruském i anglickém jazyce, což jen podtrhuje široké možnosti využití publikace.

Z výraznějších záporů knihy lze jmenovat snad jen problematické (obzvl. vezmeme-li určení knihy také, a možná hlavně, pro studenty) dokladování lexikonu v kapitole *Lexikálno-sémantický spôsob vyjadrovania kategórie neurčitosti* (tj. lexikálních prostředků nesoucích zevšeobecňující význam nebo význam neurčitosti, např. люди, вещь, уйма apod.), neboť příklady jejich použití jsou vesměs převzaty z publicistiky, která ovšem dle našeho názoru nereprezentuje jazykový stav jako takový a nelze na jejím základě vyvozovat obecné závěry. Důvěryhodnost tvrzení o obecném používání některých výrazů (s. 59–60) by jistě podpořilo (nebo vyvrátilo) uvedení kvantifikačních údajů získaných např. pomocí internetového korpusu ruského jazyka.

K negativům bychom mohli také připočíst pojetí kapitoly o kontextově-sémantickém vyjadřování neurčitosti v ruštině, které jednak vychází ze starších pojetí syntaxe (např. užívání členění na věty jednočlenné a dvoječlenné), jednak působí poněkud nepřehledným dojmem, neboť je v kapitole rozebírána poměrně složitá a obsažná látka, která ovšem není formálně nijak členěna (např. ve formě podkapitol). Na druhou stranu je však nutno dodat, že, vezmeme-li v úvahu cíle a určení knihy (souhrnné pojednání o daném tématu pro širokou odbornou veřejnost včetně, a možná zejména, studentů rusistiky), není použití starších modelů syntaxe a vycházení především ze syntaktické tradice ruské jednoznačným negativem. Toto se však již nedá říci o zmiňovaném (ne)členění uvedené kapitoly podle probírané problematiky.

Překlepy, kromě zařazení Puškina a Gribojedova mezi autory XX. (místo XIX.) století (s. 56), se v publikaci takřka nevyskytují, možná by nebylo na škodu uvádět u ruských slov přízvuk (zejm. vezmeme-li v úvahu určení knihy pro studenty). Některé méně zkušené čtenáře možná zmate používání zkratky „NZ“ pro neurčitá zájmena, aniž by byla tato zkratka u plného termínu předtím uvedena v závorce, a snad by také neškodilo uvést několik příkladů na použití příslovcí *всегда, постоянно, всё время, ежедневно, ежегодно* (s. 42).

Nehledě na některé (spíše malé) nedostatky lze knihu Jána Galla *Vyjadrovanie kategórie neurčitosti v ruštině a slovenčině* hodnotit jako velmi zdařilé shrnutí problematiky vyjadřování neurčitosti, které je v mnohém inspirativní (zejm. oblast kontextově-sémantického vyjadřování neurčitosti), ale také inovativní (kapitola věnovaná syntaktickému vyjádření neurčitosti). Knihu lze doporučit jako rozšiřující studijní materiál pro studenty rusistiky, ale také jako výchozí práci pro další rozvíjení daného tématu – např. vyjadřování kategorie neurčitosti ve slovanských jazycích s návazností na zkoumání funkce členu v jazyce obecně (resp. na to, jakými způsoby je funkce členu suplována ve slovanských jazycích).

Stanislav Oplatek
e-mail: stassek@mail.muni.cz